

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 520/2022-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou doc. JUDr. Zuzanou Mlkvou Illýovou, PhD., Grösslingová 6 – 8, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 1T/7/2016 a v konaní sp. zn. 6T/10/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 1T/7/2016 a v konaní sp. zn. 6T/10/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. 1T/7/2016 a v konaní sp. zn. 6T/10/2017 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľkám **priznáva** finančné zadostučinenie každej po **3 000 eur**, ktoré im **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **410,26 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 23. augusta 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti

v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhujú prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, priznať finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľky v namietaných konaniach vystupujú v procesnom postavení obžalovaných pre pokračovací zločin podvodu podľa § 221 ods. 1 a 3 písm. a) Trestného zákona (ďalej len „TZ“). Prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava I podal na okresnom súde 3. marca 2017 na sťažovateľky obžalobu. V období od 17. októbra 2017 do 28. apríla 2022 bolo nariadených viacero termínov hlavného pojednávania. V uvedenom období dochádzalo k odročovaniu hlavného pojednávania z dôvodov: (i) kolízia termínov pojednávanií na strane právneho zástupcu sťažovateľiek, (ii) práceneschopnosť sťažovateľiek, (iii) prekážky na strane prísediacich, (iv) neprítomnosť svedkov a poškodeného. Uznesením okresného súdu č. k. 1T/7/2016 z 1. júla 2022 boli namietané konania spojené na spoločné konanie sp. zn. 6T/10/2017. Okresný súd odročil hlavné pojednávanie na 7. október 2022.

3. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 520/2022 zo 8. septembra 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľiek v celom rozsahu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

4. Sťažovateľky namietajú, že ich trestné veci stále nie sú právoplatne skončené. Skutok, pre ktorý sú obžalované, sa mal stať v rokoch 2010 až 2012. V namietaných konaniach došlo k časovo neprimeraným obdobiam, keď okresný súd nevykonal v ich veciach žiadny procesný úkon. Podľa ich názoru je neakceptovateľné, aby akýkoľvek súdny proces trval takmer jedno desaťročie. Spojenie ich trestných vecí na spoločné konanie považujú za nevhodné.

III.

Vyjadrenie k ústavnej sťažnosti

5. Podľa § 56 ods. 6 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoÚS“) ústavný súd doručil ústavnú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie. Predseda okresného súdu k ústavnej sťažnosti uviedol, že okresný súd spojil namietané konania do jedného spoločného z dôvodu opakovaných sťažností zo strany Okresnej prokuratúry Bratislava I a hrozby premlčania trestného stíhania, ktorému sa spojením týchto namietaných konaní na spoločné konanie zabránilo.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov s právnym režimom súdnej ochrany podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníka [II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 16. 12. 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00].

8. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach vyslovil, že základné právo na konanie bez zbytočných prietáhov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy (podobne čl. 6 ods. 1 dohovoru) sa v prípade konania pred orgánmi činnými v trestnom konaní chráni po začatí trestného stíhania, keď sa občan stáva účastníkom tohto konania buď ako obvinený, alebo poškodený (pozri tiež III. ÚS 422/2022).

9. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľky, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania pre obvineného (rozsudok ESLP vo veci Bagetta v. Taliansko z 25. 6. 1987).

10. Pri posudzovaní prvého kritéria zložitosti veci je zrejmé, že v danom prípade ide po spojení vecí na spoločné konanie o trestné konanie s dvomi obžalovanými (sťažovateľkami), voči ktorým je vedené trestné stíhanie pre pokračovací zločin podvodu podľa § 221 ods. 1 a 3 písm. a) TZ. Z pohľadu ústavného súdu nejde o konanie, ktoré by sa svojou zložitou z hmotnoprávneho alebo procesnoprávneho hľadiska vymykalo agende štandardne rozhodovanej okresným súdom.

11. V správaní sťažovateľiek neboli zistené také skutočnosti, ktoré by výrazne prispeli k celkovej dĺžke namietaných konaní. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že k odročeniu hlavného pojednávania došlo v roku 2017 z dôvodu práceneschopnosti sťažovateľiek, ako aj kolíziou pojednávania ich právneho zástupcu, čo však možno považovať v kontexte ďalej uvedeného za akceptovateľné.

12. Pri hodnotení tretieho kritéria ústavný súd posudzoval namietané konanie okresného súdu v období od podania obžaloby (3. marca 2017), čo predstavuje obdobie viac ako päť rokov. Ústavný súd pripomína, že základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť aj v trestnom konaní taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty strán. Táto povinnosť súdu je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku (ďalej len „TP“).

13. Ústavný súd berie do úvahy pri rozhodovaní o sťažnosti, ktorou sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, dĺžku prípravného konania od vydania uznesenia o vznesení obvinenia do podania obžaloby, resp. iného ukončenia prípravného konania (II. ÚS 195/05, III. ÚS 332/2021). Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľkám bolo pre už uvedený trestný čin vznesené obvinenie 31. mája 2015.

14. Z judikatúry ESLP vyplýva, že v súvislosti s ochranou práva na prejednanie veci v primeranej lehote priznaného čl. 6 ods. 1 dohovoru primeraná lehota na rozhodnutie v trestnej veci začína plynúť od obvinenia, ku ktorému spravidla dochádza v prípravnom konaní (napr. Wemhoff proti Spolkovej republike Nemecko, rozsudok z 27. 6. 1968, séria A, č. 7, s. 26 – 27, § 19), a zahŕňa

celé konanie vo veci vrátane odvolacích konaní [„appeal proceedings“ (napr. König proti Spolkovej republike Nemecko, rozsudok z 28. 6. 1978, séria A, č. 27, s. 33, § 98)].

15. Pretože okresný súd v rámci svojho vyjadrenia k ústavnej sťažnosti ústavnému súdu nevysvetlil bližšie okolnosti danej veci, ústavný súd vychádzal z obsahu ústavnej sťažnosti, z ktorej vyplýva, že v rámci posudzovaného obdobia bolo v namietaných konaniach nariadených viacero termínov hlavného pojednávania, z ktorých väčšina bola odročených z dôvodu prekážok na strane prísediacich, ako aj nedostavením sa poškodeného a ďalších svedkov na hlavné pojednávanie pre účely ich vylúčeniu.

16. Už len z celkovej dĺžky konania možno konštatovať, že v namietaných konaniach došlo k vzniku zbytočných prietahov vyvolaným opakovanou neobsadenosťou senátu rozhodujúceho v trestnej veci sťažovateľiek (absencie prísediacich), ako aj pri zabezpečení prítomnosti svedkov a poškodeného na hlavnom pojednávaní. Ústavný súd poznamenáva, že trestnoprocesné normy dávajú okresnému súdu možnosť zabezpečiť prítomnosť svedkov v konaní pred súdom po splnení zákonných podmienok (§ 88 TP). Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že podľa § 247 ods. 5 TP pri nariadení hlavného pojednávania urobí predseda senátu všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie jeho riadneho priebehu a na to, aby vec bolo možné prejednať a rozhodnúť bez jeho odročenia (III. ÚS 233/2021).

17. Ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Tiež zdôrazňuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je v okolnostiach danej veci neakceptovateľné, aby namietané konania, obzvlášť ak ide o trestné konania, neboli ani po viac ako piatich rokoch právoplatne skončené.

18. Vzhľadom na dĺžku namietaných konaní (viac ako päť rokov) a povahu daného prípadu v spojení s nesústredenou činnosťou okresného súdu ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.

Príkaz konať, finančné zadost'učinenie a náhrada trov konania

19. Ústavný súd vlastným šetrením zistil, že hlavné pojednávanie v namietaných konaniach nariadené na 7. október 2022 bolo pre neúčast' poškodeného, ktorú odôvodnil jeho nepriaznivým zdravotným stavom odročené na 28. február 2023. Označená trestná vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek teda ani len rozhodnutá.

20. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd konštatuje, že namietaným postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a neexistovala prekážka prikázať okresnému súdu v namietaných konaniach konať bez zbytočných prietahov.

21. Sťažovateľky v prípade vyhovenia ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie finančného zadost'učinenia 8 000 eur a 5 000 eur. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom,

ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade, v ktorom rozhodujúcim faktorom pri zistení porušenia základných práv sťažovateľiek bola aj nesústreďená činnosť okresného súdu. S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania na okresnom súde, správanie sťažovateľiek, význam konania pre sťažovateľky, postup okresného súdu, ako aj skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo vo veci sťažovateľiek meritórne rozhodnuté, bolo sťažovateľkám podľa čl. 127 ods. 3 ústavy na doplnenie nápravy priznané finančné zadost'učinenie každej po 3 000 eur. Vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel.

22. Ústavný súd priznal sťažovateľkám (§ 73 ods. 3 ZoÚS) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 410,26 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľiek ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 po znížení o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky) pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je 96,75 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľkám vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu